

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет охорони здоров'я, соціальної роботи і психології
Кафедра Школа соціальної роботи ім. В. І. Полтавця

Кваліфікаційна робота
освітній ступінь – бакалавр

на тему: **«ВИСВІТЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В
УКРАЇНСЬКИХ МЕДІА ПІД ЧАС ВІЙНИ»**

Виконала: студентка 4-го року навчання,
Спеціальності 231 Соціальна робота
Сімонова Анна-Єлизавета Сергіївна
Керівниця: Савчук О.М.,
кандидат психологічних наук, доцент
Рецензент ПІБ:
ст. викладач Ростовська Т. В.
Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою «_____»
Секретар ЕК _____
«_____» _____ 2026

Київ – 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИСВІТЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В МЕДІА	5
1.1. Теоретичні підходи до розуміння природи домашнього насильства	5
1.2. Причини та наслідки домашнього насильства.....	9
1.3. Нормативно-правове та інституційне забезпечення протидії домашньому насильству	12
1.4. Роль медіа у висвітленні проблеми домашнього насильства	16
РОЗДІЛ 2 МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	21
2.1 Час і місце проведення дослідження	21
2.2 Етапи проведення дослідження.....	21
2.3 Процедура проведення дослідження	22
2.4 Методи й інструменти дослідження	23
2.5 Характеристика вибірки.....	24
2.6 Труднощі, обмеження та етичні засади дослідження	25
2.7 Концептуалізація та операціоналізація понять.....	26
РОЗДІЛ 3 ВИСВІТЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНСЬКИХ МЕДІА ПІД ЧАС ВІЙНИ	28
3.1 Кількість публікацій щодо висвітлення проблеми домашнього насильства в українських медіа	28
3.2 Тематична спрямованість матеріалів щодо проблеми домашнього насильства в українських медіа	29
3.3 Змістове наповнення та ключові меседжі	33
3.4 Стилiстичне оформлення матеріалів	38
ВИСНОВКИ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45
Додаток А	51

ВСТУП

Проблема домашнього насильства є однією з найбільш гострих проблем сучасного суспільства, яка має комплексний характер і значні негативні наслідки як для окремої особи, так і для суспільства в цілому. Домашнє насильство порушує базові права людини, впливає на фізичне та психічне здоров'я постраждалих, а також сприяє відтворенню насильницьких моделей поведінки у майбутніх поколіннях.

Особливої актуальності проблема домашнього насильства набула в умовах повномасштабної війни в Україні, що супроводжується підвищенням рівня соціальної напруги, економічною нестабільністю, психологічним виснаженням населення та зростанням рівня травматизації. Масштаби проблеми підтверджує офіційна статистика. За даними Національної поліції України, у 2022 році – першому році повномасштабного вторгнення – надійшло 244 381 звернення з приводу домашнього насильства, що на 41% більше, ніж у 2019 році (141 814 звернень). У 2023 році ця цифра зросла ще більше – до 291 428 звернень, що на 20% перевищує показник попереднього року, а кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень при цьому збільшилась на 80% (Кабінет Міністрів України, 2024). За даними ГО «Ла Страда-Україна», серед ключових чинників такої динаміки – зростання рівня агресії через війну, надмірне вживання алкоголю та погіршення матеріального становища населення (Опендатабот, 2024).

Важливу роль у формуванні суспільного сприйняття проблеми домашнього насильства відіграють медіа – саме засоби масової інформації не лише інформують про окремі випадки, а й формують уявлення про масштаби проблеми, причини її виникнення та можливі способи реагування. Водночас характер подачі інформації може як сприяти підвищенню обізнаності населення та підтримці постраждалих, так і відтворювати стереотипи, стигматизацію або знецінювати проблему.

Таким чином, актуальність теми дослідження зумовлена зростанням масштабів домашнього насильства в умовах війни, а також необхідністю аналізу ролі медіа у висвітленні цієї проблеми та формуванні суспільного дискурсу.

Об’єкт дослідження – проблема домашнього насильства в українських медіа.

Предмет дослідження – висвітлення проблеми домашнього насильства в українських медіа за період війни (кількість публікацій, тематична спрямованість, змістове наповнення, стилістичне оформлення).

Мета дослідження: проаналізувати висвітлення проблеми домашнього насильства в українських медіа в умовах війни.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання дослідження:**

1. Провести теоретичний аналіз ролі медіа у висвітленні проблеми домашнього насильства, його причин та наслідків.
2. Визначити кількість публікацій щодо висвітлення проблеми домашнього насильства в українських медіа за період війни (2022-2026).
3. З’ясувати тематичну спрямованість та змістове наповнення матеріалів щодо проблеми домашнього насильства в українських медіа.
4. Проаналізувати стилістичне оформлення проблеми домашнього насильства в українських медіа.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 51 сторінку, з них основного тексту – 42 сторінки. Список використаних джерел налічує 46 найменувань, із них 13 – англomовні.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИСВІТЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В МЕДІА

1.1. Теоретичні підходи до розуміння природи домашнього насильства

Домашнє насильство у сучасних наукових дослідженнях розглядається як складне поняття, зміст якого формується залежно від підходу до його інтерпретації. Т. М. Малиновська (2020) зазначає, що домашнє насильство варто розуміти передусім як сукупність дій, що систематично обмежують права, свободи та можливості людини у близьких стосунках. В. Нестерчук (2020) наголошує на відсутності універсального уявлення про те, що вважати насильством, і підкреслює, що чіткі критерії, які відокремлюють насильство від ненасильства, досі залишаються несформованими, що суттєво ускладнює як наукове осмислення явища, так і практичне реагування на нього.

Окремого розгляду потребує правовий аспект цього поняття. Згідно закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» № 2229-VIII від 07.12.2017 р. домашнє насильство – діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь.

У науковому дискурсі домашнє насильство аналізується з позицій різних теоретичних підходів. Одним із ключових є соціально-психологічний, який зосереджується на особливостях міжособистісної взаємодії та поведінки. У межах цього підходу психологічне насильство розглядається як систематичний вплив, що проявляється через приниження, образи, погрози, контроль або ізоляцію, і має тривалий негативний вплив на психоемоційний стан особи (Біловол, 2021). Чимало

дослідників вказують на те, що саме ця форма нерідко лежить в основі інших проявів насильницької поведінки й так чи інакше пронизує їх. В. Нестерчук (2020) ж розглядає насильство як інтерактивний процес, для пояснення якого необхідно враховувати поведінку обох сторін, а «готовність» до насильства та його «прийняття» є результатом соціалізації, що формується відповідно до біографічного досвіду особи.

Соціальний підхід дає змогу подивитися на проблему ширше, не обмежуючись стосунками між конкретними людьми, а враховуючи суспільний контекст загалом. У такій перспективі на перший план виходять гендерні стереотипи, усталені норми та звичні моделі поведінки, які, власне, і створюють умови для відтворення насильства у стосунках. Г. Скіпальська, Т. Лях та Н. Клішевич (2021) зазначають, що проблема насильства над жінками значною мірою зумовлена усталеними традиціями та нормами, що існували в українських сім'ях сторіччями. Серед чинників, які призводять до домашнього насильства або неможливості йому протистояти, дослідниці виокремлюють три основні групи: соціально-культурні (стереотипні уявлення щодо розподілу ролей у сім'ї, відносна терпимість соціуму до насильства), психологічні (психічні розлади, власний негативний досвід у дитинстві, низька самооцінка) та соціально-економічні (фінансова залежність, безробіття, соціально-побутова невлаштованість). Схожу типологію причин пропонує і В. Нестерчук (2020), додатково виокремлюючи «травму дитинства» як окремий чинник, що передається між поколіннями, а також соціальну і психологічну декомпенсацію – нездатність особи справлятися із зовнішніми стресорами, що спонукає її самостверджуватися за рахунок слабших.

Особливого значення набуває проблема латентності домашнього насильства: за різними оцінками, реальна поширеність таких випадків значно перевищує офіційно зафіксовані показники, оскільки постраждалі особи часто утримуються від звернення до правоохоронних органів через страх перед кривдником, недовіру до інституцій, економічну залежність від особи, яка вчинила насильство, а також через відсутність поінформованості про наявні механізми захисту (Amnesty International, 2020). Як зазначає В. Нестерчук (2020), багато постраждалих просто

не можуть диференціювати момент, коли сімейні конфлікти перетворюються на відкриті прояви насильства, що ще більше ускладнює виявлення таких ситуацій. На прихований характер явища звертають увагу і Г. Скіпальська Т. Лях та Н. Клішевич (2021): не лише кривдник, а й сама постраждала нерідко докладає зусиль, щоб приховати ситуацію – через почуття сорому, страх або відчуття безпорадності неможливості щось змінити на краще, а іноді просто через незнання. Також на цьому наголошують Толкач А. М. та Мишаста К. Б. (2023), вказуючи, що прихований характер домашнього насильства стає суттєвою перешкодою для повноцінного його вивчення, оскільки значна частина випадків не потрапляє до офіційного обліку, що унеможлиблює формування уявлення про реальні масштаби явища.

Особливо гострою ця проблема постає в малих населених пунктах, де щільні соціальні зв'язки між мешканцями, традиційні уявлення про «приватність» сімейних відносин та обмежена присутність спеціалізованих служб суттєво знижують як рівень звернень, так і ефективність реагування на них (Літвінова, Садигов, 2025). Це все, в свою чергу, ставить перед науковою спільнотою та практиками завдання розробити більш чутливі інструменти виявлення та оцінки насильства, що враховують його різноманітні та не завжди очевидні прояви.

Правовий підхід, в свою чергу, забезпечує нормативне закріплення поняття домашнього насильства й окреслює механізми реагування на нього. Законодавство України визначає перелік форм насильства та коло осіб, щодо яких воно може бути вчинене, що не лише чітко встановлює межі поняття, а й створює правове підґрунтя для захисту постраждалих і притягнення кривдників до відповідальності («Про запобігання та протидію домашньому насильству», 2017).

Щоб краще зрозуміти природу домашнього насильства, дослідники намагаються впорядкувати його прояви. І. А. Коваленко (2024) виокремлює п'ять основних форм: фізичну, психологічну, емоційну, економічну та сексуальну. Фізична передбачає завдання тілесної шкоди; психологічна й емоційна – тиск, залякування та різні способи контролю над людиною; економічна зводиться до позбавлення доступу до грошей та матеріальних ресурсів; сексуальна охоплює

будь-які дії сексуального характеру, вчинені без усвідомленої згоди особи. При цьому дослідники підкреслюють, що зазначені форми рідко існують ізольовано – вони взаємопоєднуються та взаємопосилуються, зокрема, психологічний тиск часто супроводжує фізичні або економічні обмеження, формуючи тривалий стан залежності й підпорядкування (Біловол, 2021). Розуміння цього взаємозв'язку є принципово важливим як для діагностики ситуацій насильства, так і для розроблення ефективних заходів допомоги постраждалим.

У сучасних дослідженнях також акцентується увага на наслідках домашнього насильства, які виходять за межі безпосереднього впливу на постраждалу особу. Воно може призводити до погіршення психічного здоров'я, розвитку тривожних і депресивних станів, а також негативно впливати на дітей і сімейні відносини загалом (Walker-Descartes, I., Mineo, M., Vaca Condado, L., & Agrawal, N., 2021). Емпіричні дослідження також підтверджують, що навіть у короткостроковій перспективі досвід насильства супроводжується зростанням депресивних симптомів, підвищенням ризику суїцидальної поведінки та зниженням рівня задоволеності життям (Liu et al., 2018). В. Нестерчук (2020) образно характеризує ці наслідки як «психологічну бомбу уповільненої дії», що охоплює порушену соціалізацію, хронічні депресивні стани, низьку самооцінку та самодеструктивну поведінку, які в сукупності перешкоджають повноцінній адаптації постраждалої особи до суспільного життя.

Повноцінно вивчати це явище заважає його прихована природа. Реальний масштаб проблеми залишається значно більшим, ніж здатна відобразити будь-яка статистика, оскільки більшість випадків просто не фіксується офіційно (Толкач & Мишаста, 2023). Причини цього виходять за межі страху чи залежності: окремі форми насильства можуть просто не ідентифікуватися постраждалими як насильство, і, відповідно, не фіксуватися відповідними інституціями. У зв'язку з цим дослідники наголошують на необхідності розширення концептуальних рамок, які б охоплювали не лише очевидні прояви, а й менш помітні, кумулятивні форми впливу з тривалими наслідками (Біловол, 2021).

Таким чином, аналіз різних теоретичних підходів дозволяє розкрити зміст домашнього насильства як багатовимірного поняття, що охоплює індивідуальні, соціальні та правові аспекти. Поєднання цих підходів створює основу для більш глибокого розуміння цього явища та подальшого аналізу його причин, наслідків і механізмів протидії.

1.2. Причини та наслідки домашнього насильства

Домашнє насильство є складною проблемою, що формується на перетині взаємопов'язаних індивідуальних, сімейних і суспільних чинників. Сучасні дослідження наголошують, що неможливо пояснити це явище єдиною окремою причиною, адже воно виникає внаслідок поєднання психологічних, соціально-економічних і культурних чинників (Мілорадова, Доценко, & Червоний, 2023).

У науковій літературі значна увага приділяється соціально-економічним передумовам домашнього насильства. Наприклад, результати якісного дослідження свідчать, що такі фактори, як бідність, безробіття, низький рівень освіти та залежності, суттєво підвищують ризик насильницької поведінки в сім'ї (Kazemi et al., 2020). Подібні висновки підтверджуються і в інших роботах, де зазначається, що стрес, фрустрація та соціалізація насильства виступають важливими чинниками його виникнення (Jura & Bukaliya, 2015). При цьому насильство розглядається як спосіб встановлення контролю та домінування в міжособистісних відносинах, що відображає нерівність влади між партнерами (Jura & Bukaliya, 2015). Показово, що соціально-економічна нестабільність діє не ізольовано, а підсилює інші ризикові фактори, створюючи середовище, у якому насильство стає більш імовірним. Додатково дослідники виділяють ширший спектр макросоціальних чинників, які сприяють виникненню домашнього насильства, а саме: економічна нестабільність, безробіття, поширення алкоголізму та наркоманії, криза соціальних цінностей, а також вплив медіа, що популяризують насильницькі моделі поведінки (Митник, 2023). Усе це свідчить про те, що домашнє насильство

є не лише приватною проблемою окремої сім'ї, а відображенням глибших суспільних суперечностей.

На індивідуальному рівні ключову роль відіграють психологічні та поведінкові характеристики особи. Аналіз криміногенних факторів засвідчує, що зловживання психоактивними речовинами, нестабільність зайнятості, відсутність соціальної підтримки та попередній досвід насильства належать до найбільш значущих чинників ризику (Bijlsma et al., 2022). Окремо варто висвітлити важливість дитячого досвіду: досвід пережитого насильства у юному віці здатний спричинити формування моделей поведінки, які ретранслюються у дорослому житті (Мілорадова, Доценко, & Червоний, 2023). Це підтверджує, що домашнє насильство має міжпоколінний характер і вказує на те, що без цілеспрямованого втручання на ранніх етапах цикл насильства має тенденцію до самовідтворення. Разом із тим дослідження Романовської та Василенко (2020) дозволяють поглибити розуміння індивідуального виміру проблеми через призму особистісних характеристик самих постраждалих: за результатами психодіагностичного дослідження жінок, які зазнали насильства в сім'ї, авторки виокремили два типи – «слабкий» (сензитивно-інтровертний), якому притаманні тривожність, вразливість, невпевненість у собі та схильність до самозвинувачень, і «сильний» (тривожно-лабільний екстравертний), для якого характерні висока активність, широкі соціальні контакти та імпульсивність реагування. При цьому обом типам властивий конформний стиль міжособистісної поведінки – надмірна орієнтація на загальноприйняті норми та невпевненість у власній позиції, – що може суттєво ускладнювати вихід із ситуації насильства.

В умовах збройного конфлікту динаміка домашнього насильства суттєво змінюється, оскільки війна загострює одразу кілька взаємопов'язаних факторів ризику: фінансову нестабільність, вимушене переміщення мільйонів людей, руйнування звичних соціальних зв'язків і масову психологічну травматизацію (Мілорадова, Доценко, & Червоний, 2023). Усе це разом не просто збільшує кількість випадків насильства – воно кардинально змінює його характер і масштаби, водночас різко звужуючи можливості постраждалих отримати

своєчасну допомогу. Загальна дестабілізація суспільства, економічна криза та послаблення соціального контролю стають тим тлом, на якому насильство в сім'ї набуває нових, складніших форм (Митник, 2023).

Особливо вразливою групою в цьому контексті є внутрішньо переміщені жінки: українські дослідження фіксують, що рівень ризику насильства щодо них значно перевищує аналогічний показник серед місцевого населення, а самі випадки нерідко пов'язані не з членами сім'ї, а з військовими чи сторонніми особами (Carasso et al., 2022). Молодий вік, статус переміщеної особи та соціальна незахищеність є ключовими факторами вразливості – зокрема щодо сексуального насильства у зоні конфлікту (Carasso et al., 2021). При цьому значна частина випадків так і залишається не зафіксованою: люди не звертаються по допомогу через бар'єри доступу до неї та страх соціальної стигматизації.

Окремо варто виокремити чинник, специфічний саме для умов збройного конфлікту – широкий доступ цивільного населення до зброї. Це підвищує ймовірність особливо жорстоких форм насильства і суттєво ускладнює його наслідки (Митник, 2023). Порівняльні дослідження в інших конфліктних контекстах підтверджують ту саму закономірність: діти, які зростають у зонах бойових дій, зазнають подвійної травматизації – від воєнних подій і від насильства у власній родині одночасно (Catani, Schauer, & Neuner, 2008). Жінки ж у ситуації конфлікту стають більш вразливими насамперед через руйнування тих соціальних структур і неформальних мереж підтримки, які в мирний час слугували певним захистом (Usta, Farver, & Zein, 2008). Додатковим і нерідко недооціненим чинником є воєнна травма самих учасників бойових дій: посттравматичний стресовий розлад може сприяти формуванню агресивної поведінки й підвищувати ризик насильства в сім'ї (Митник, 2023). Тобто зв'язок між війною та домашнім насильством є двостороннім: збройний конфлікт не лише породжує нові форми насильства, а й посилює ті, що вже існували до нього.

Наслідки пережитого насильства охоплюють усі сфери життя людини. На фізичному рівні – це тілесні ушкодження, хронічне погіршення стану здоров'я, довготривалі медичні ускладнення. На психологічному – депресія, тривожні

розлади, посттравматичний стресовий розлад, що разом суттєво знижують якість життя і здатність людини функціонувати (Carasso et al., 2021). Емпіричні дані Романовської та Василенко (2020) конкретизують цю картину: у жінок першої («слабкої») групи в ситуації насильства спостерігається виражений внутрішньоособистісний конфлікт і суперечливі почуття ненависті та провини, що на поведінковому рівні нерідко проявляються вербальною агресією як захисною реакцією – стратегією, яка, однак, є деструктивною, оскільки лише посилює агресію кривдника. Жінки другої («сильної») групи в аналогічних ситуаціях реагують більш гнучко: вдаються до комунікації та апеляції до емоцій партнера. Водночас авторки наголошують, що обидва типи реагування потребують цілеспрямованої психологічної підтримки, зокрема тренінгів з подолання тривожності та страхів. Діти, як безпосередні постраждалі, так і свідки насильства, зазнають при цьому специфічних ризиків: емоційна травматизація, труднощі в навчанні й соціалізації, розвиток тривожних і депресивних станів (Андрусяк, 2023). Але найтривожнішим є інший наслідок – коли дитина виростає в середовищі, де насильство сприймається як щось звичайне, вона з набагато більшою ймовірністю відтворить такі самі моделі поведінки в дорослому житті. Це підтверджує міжпоколінний характер проблеми і свідчить про те, що без системного втручання цикл насильства самотійно не переривається (Андрусяк, 2023).

Отже, причини домашнього насильства ніколи не зводяться до одного чинника, а формуються на перетині індивідуальних особливостей, соціального середовища та структурних умов, що в ситуації збройного конфлікту набуває особливої гостроти.

1.3. Нормативно-правове та інституційне забезпечення протидії домашньому насильству

Правову основу протидії домашньому насильству в Україні становить низка нормативно-правових актів, центральне місце серед яких займає Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року №

2229-VIII. Цей закон визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у зазначеній сфері та закріплює механізми захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства. Закон закріплює поняття домашнього насильства, відносячи до нього діяння фізичного, сексуального, психологічного та економічного характеру, що вчиняються між особами, пов'язаними сімейними або подібними стосунками (Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», 2017). Коло осіб, на яких поширюється дія закону, є широким: воно охоплює подружжя та колишнє подружжя, наречених, батьків і дітей, опікунів та підопічних, прийомних батьків і вихованців тощо.

Інституційне забезпечення протидії домашньому насильству реалізується через розгалужену систему суб'єктів, які умовно можна поділити на три групи. Першу групу утворюють спеціально уповноважені органи – центральний орган виконавчої влади з формування та реалізації відповідної державної політики, а також органи місцевого самоврядування. До другої групи належать інші органи та установи, на які покладено окремі функції у цій сфері: уповноважені підрозділи Національної поліції, служби у справах дітей, органи охорони здоров'я та освіти, центри безоплатної правничої допомоги, суди та прокуратура. Третю групу становлять загальні та спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб, зокрема притулки, денні центри, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги та цілодобовий кол-центр.

Порядок практичної реалізації міжвідомчої взаємодії у зазначеній сфері врегульований постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року №658, якою затверджено Порядок взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі. Цей підзаконний акт деталізує механізм координації суб'єктів на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях, визначає процедури прийняття та реєстрації заяв і повідомлень про насильство, алгоритми реагування органів поліції, закладів охорони здоров'я, освітніх установ та служб підтримки постраждалих осіб. Ключовим принципом, закладеним у зазначених нормативно-

правових актах, є забезпечення комплексного інтегрованого підходу до подолання насильства шляхом узгодженої діяльності всіх задіяних суб'єктів із пріоритетністю прав і безпеки постраждалої особи.

Міжнародно-правову основу протидії домашньому насильству в Україні становить Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція), прийнята 11 травня 2011 року та ратифікована Україною 20 червня 2022 року, яка набрала чинності для нашої держави 1 листопада 2022 року. Конвенція закріплює комплексний підхід до розуміння домашнього насильства, визначаючи його як усі акти фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що відбуваються в межах сім'ї чи місця проживання або між колишніми чи теперішніми подружжям або партнерами. Документ зобов'язує держави-учасниці запровадити систему кримінально-правових заходів, зокрема криміналізувати психологічне насильство, переслідування, примусовий шлюб, а також передбачити механізми нагальних заборонювальних та обмежувальних приписів. Конвенція також встановлює особливий механізм моніторингу виконання її положень – групу експертів з дій проти насильства стосовно жінок і домашнього насильства (GREVIO).

На національному рівні важливим кроком у формуванні інституційного механізму протидії домашньому насильству стало прийняття Указу Президента України від 21 вересня 2020 року № 398/2020 «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства». Указ визнав необхідність невідкладного вжиття заходів комплексного інтегрованого підходу до подолання домашнього насильства та зобов'язав Кабінет Міністрів України розробити державну соціальну програму запобігання та протидії домашньому насильству, удосконалити координацію між суб'єктами у цій сфері, забезпечити ефективне функціонування спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб, а також підготувати законопроекти щодо встановлення відповідальності за переслідування (сталкінг) як форму насильства за ознакою статі. Обласним

державним адміністраціям було доручено розробити плани невідкладних заходів на місцевому рівні та забезпечити створення мережі служб підтримки постраждалих осіб відповідно до обґрунтованих потреб.

Ефективність реалізації механізмів захисту на практиці залишається серйозною проблемою. Статистичні дані свідчать про суперечливу тенденцію: з одного боку, кількість звернень до Національної поліції з приводу домашнього насильства невпинно зростає – з 141 814 у 2019 році до 291 428 у 2023 році (Літвінова, Садигов, 2025). З іншого боку, значна частка справ не доходить до судового розгляду, а серед тих, що розглядаються судами, переважають м'які санкції – насамперед штрафи, які нерідко сплачуються з родинного бюджету або безпосередньо самою постраждалою особою. Така практика суперечить принципу пропорційності покарання та позбавляє захисний механізм реального превентивного впливу.

Ратифікація Стамбульської конвенції стала важливим кроком на шляху до усунення зазначених прогалин. Конвенція зобов'язує Україну вжити низку додаткових заходів: криміналізувати переслідування (сталкінг) як окремий склад правопорушення, забезпечити публічність обвинувачення у справах про домашнє насильство, розробити гендерно чутливі стандарти підготовки відповідних фахівців, а також запровадити освітні програми превентивного спрямування (Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція)). Крім того, країни-учасниці Конвенції набувають зобов'язань щодо захисту своїх громадян від домашнього насильства за кордоном – це аспект, що набув особливої актуальності у зв'язку з масштабним вимушеним переміщенням українців внаслідок повномасштабного вторгнення. (Літвінова, Лінчук, 2023).

Таким чином, нормативно-правова база у сфері протидії домашньому насильству в Україні перебуває в стані активного розвитку та поступово наближається до міжнародних стандартів. Утім, між формально закріпленими нормами та їх практичним виконанням зберігається суттєвий розрив, тому подолання цього розриву потребує не лише подальшого вдосконалення

законодавства, але й системної інституційної розбудови, належного ресурсного забезпечення та цілеспрямованої роботи з формування суспільної нетерпимості до будь-яких проявів насильства в сімейному середовищі.

1.4. Роль медіа у висвітленні проблеми домашнього насильства

Засоби масової інформації є одним із найпотужніших інструментів формування суспільної думки щодо соціально значущих проблем. Домашнє насильство, як явище, що традиційно перебувало в зоні замовчування й приватності, особливо залежить від якості та характеру висвітлення в медіа. Від того, яким чином медіа конструюють образи постраждалих і кривдників, якою мовою описують насильство та які дискурсивні стратегії обирають, залежить не лише рівень суспільної обізнаності, а й готовність постраждалих осіб звертатися по допомогу, а суспільства загалом – розглядати проблему як таку, що потребує активного втручання. Як зазначає Wilcox (2008), те, як ми говоримо про домашнє насильство, надзвичайно важливо: висловлювання, культурні установки, жарти й наративи – усе це формує реакцію індивідів, спільнот і урядів на це явище, а також впливає на самосприйняття тих, хто пережив насильство.

Дослідники звертають увагу на те, що медіа не є нейтральним відображенням дійсності, а активно конструюють соціальні проблеми відповідно до власної логіки та цінностей. Wilcox (2008) виокремлює декілька стійких патернів, що характеризують висвітлення домашнього насильства у друкованих медіа: недостатня представленість теми, надмірна увага до фізичних і екстремальних випадків, зосередженість на постраждалих на шкоду висвітленню кривдників, а також відсутність гендерного аналізу. Щодо недостатньої представленості, дослідниця вказує на своєрідний парадокс: тоді як медіа схильні до надмірного висвітлення публічних злочинів насильницького та сексуального характеру, домашнє насильство, що відбувається переважно в приватній сфері, системно висвітлюється недостатньо належно.

Коли медіа таки звертаються до теми, вони, за спостереженням Wilcox (2008), зосереджуються на найбільш екстремальних проявах – убивствах і тяжких тілесних ушкодженнях, – залишаючи поза увагою поширену реальність систематичного психологічного, емоційного та економічного насильства. Така вибірковість суттєво спотворює громадське розуміння проблеми, закріплюючи уявлення про домашнє насильство як про окремі інциденти, а не як про тривалий процес контролю й примусу. Крім того, медіа традиційно конструюють домашнє насильство як індивідуальну проблему постраждалих, тим самим перекладаючи відповідальність за її вирішення на постраждалу особу, а кривдники ж або взагалі залишаються поза фокусом уваги, або зображуються як особистості з психічними розладами, що унеможлиблює осмислення насильства як системного суспільного явища з коренями в гендерній нерівності.

Поява нових цифрових медіа та можливості для участі широкого загалу в новинному процесі принципово змінили медіаландшафт. Bou-Franch (2013) досліджує явище «громадської журналістики» – участі пересічних громадян у створенні та поширенні медіаконтенту через коментарі в онлайн-виданнях, соціальні мережі й інші платформи. Дослідниця ставить питання: чи відтворюють нові цифрові медіа ті самі дискурси щодо проблеми домашнього насильства, що характерні для традиційних медіа? Аналізуючи корпус цифрових коментарів до британської онлайн-газети The Guardian, Bou-Franch (2013) виявила, що значна частина «громадських журналістів» відтворює дискурси, що підтримують насильство: мінімізує серйозність домашнього насильства, перекладає провину на постраждалу особу і трактує суспільну проблему як приватну справу. Зокрема, коментатори вдавалися до образливих порівнянь між домашнім насильством і добровільними видами діяльності (водінням автомобіля, курінням, екстремальним спортом), тим самим конструюючи постраждалих як осіб, що самі обирають своє становище. Дослідниця кваліфікує такий тип дискурсу як «другий напад» на постраждалу особу, що доповнює первинне фізичне насильство соціальним засудженням і звинуваченням. Водночас Bou-Franch (2013) вказує, що вдвічі більша кількість коментарів оскаржувала підтримуючі насильство дискурси й

пропонувала альтернативне, емпатичне розуміння досвіду постраждалих. Це свідчить про те, що цифрові платформи для публічної участі можуть слугувати простором не лише для відтворення, а й для засудження гендерних ідеологій насильства.

З поширенням цифрових технологій медіа набули ще одного виміру у контексті домашнього насильства: вони стали не лише засобом висвітлення проблеми, а й інструментом здійснення насильства. Dragiewicz та ін. (2018) пропонують концепцію «технологічно опосередкованого примусового контролю» (technology facilitated coercive control) для позначення сукупності поведінки, за допомогою якої кривдники використовують цифрові медіа для контролю, переслідування й залякування партнерів. До такої поведінки належать: домагання в соціальних мережах, стеження за допомогою GPS, таємний аудіо- та відеозапис, погрози через SMS, моніторинг електронного листування, публікація приватної інформації без згоди. Попри це дослідники фіксують і позитивний потенціал: цифрові платформи можуть мобілізувати суспільство проти насильства, поширювати феміністичний дискурс і координувати підтримку постраждалих через інтернет-активізм та мережі взаємодопомоги.

Для розуміння специфіки українського контексту важливо звернутися до досліджень вітчизняних науковців. Євсєєва та Кузьміна (2021) вказують, що за останні роки тема домашнього насильства в Україні перестала бути табуованою: вона активно висвітлюється телеканалами, друкованими виданнями, інтернет-ресурсами та лідерами думок у соціальних мережах. Дослідниці зазначають, що саме завдяки медіа пересічні громадяни усвідомлюють, що крім фізичного та сексуального насильства існують також економічне та психологічне і що говорити про випадки насильства в сім'ї публічно не соромно, а необхідно.

Разом з тим авторки фіксують і серйозні проблеми в якості медійного висвітлення. Зокрема, у гонитві за рейтингами вітчизняні телеканали вдаються до відверто шокуючих назв ефірів, що хоч і привертають увагу аудиторії, але не завжди відповідають змісту матеріалу. Медіапродукт, що початково здається скандальним, нерідко розкриває конфлікт із різних боків, однак, аби компенсувати

зниження «приголомшливості», автори роблять ставку на емоційну маніпуляцію глядачами. Інтернет-видання так само схильні використовувати клікбейтні заголовки на шкоду об'єктивності. Євсєєва та Кузьміна (2021) попереджають, що подібні підходи формують у суспільстві стійке уявлення про насильство як про норму повсякденного життя.

Контрастний приклад якісного медійного висвітлення досліджує Семенко (2024) на матеріалі полтавських онлайн-видань «Зміст» і «Полтавська хвиля». Дослідниця встановлює, що ці видання висвітлюють тему домашнього насильства системно, а не епізодично, дотримуються анонімності постраждалих, уникають надмірної драматизації та пояснюють аудиторії види насильства, його причини й наслідки, розвінчують поширені стереотипи. В проаналізованих матеріалах присутній інформаційний блок із контактами організацій та служб допомоги, що безпосередньо реалізує інформаційну та допоміжну функції медіа. Семенко (2024) також зазначає, що журналісти видань висвітлюють реальні «історії успіху» жінок, які звернулися по допомогу й змінили своє життя на краще – що формує в аудиторії довіру та надію.

Роль медіа у сфері домашнього насильства не обмежується інформуванням суспільства – вони є повноправним суб'єктом механізму громадського контролю за виконанням державної політики в цій сфері. Веселов та Пилипів (2022) зазначають, що запобігання та протидія домашньому насильству будується, зокрема, на засаді взаємодії державних суб'єктів із громадськими об'єднаннями, неурядовими організаціями та засобами масової інформації. Важливою орієнтацією є Стамбульська конвенція, яка у статті 17 закликає держави заохочувати ЗМІ, з належною повагою до свободи висловлювань та їхньої незалежності, брати участь у розробці та здійсненні політики, запровадженні стандартів саморегулювання для запобігання насильству стосовно жінок (Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція)). Веселов та Пилипів (2022) також звертають увагу на те, що збільшення уваги суспільства та держави до проблеми домашнього насильства, яке відображається й у медіапросторі, призводить до зростання офіційної

статистики звернень. Проте це слід розглядати не як збільшення кількості випадків насильства, а як зниження латентності явища: люди все більше визнають домашнє насильство проблемою і не бояться говорити про нього публічно. Відтак медіа виконують важливу функцію зниження соціальної стигматизації, що асоціюється із зверненням по допомогу.

Отже, медіа не просто відображають проблему домашнього насильства – вони активно формують те, як суспільство її розуміє і чи визнає взагалі. Друковані видання здебільшого відтворюють усталені упередження, а не руйнують їх. Насильство подається як виняток, а не закономірність, а відповідальність зміщується з кривдників на постраждалих. Цифровий простір створив нові майданчики для відкритого обговорення, проте водночас став середовищем для нових форм контролю і переслідування. В цьому відношенні українська медіасфера залишається доволі суперечливою, оскільки частина видань відтворює шкідливі стереотипи заради рейтингу, тоді як інші – переважно регіональні онлайн-медіа – демонструють зрілий і відповідальний підхід. Ця нерівномірність сама по собі є проблемою, адже суспільне сприйняття насильства формується сукупністю всіх медійних повідомлень, а не лише якісними з них. В умовах війни, коли насильство загострюється через травму, вимушене переміщення і розмивання соціальних норм, якість медійного висвітлення перестає бути питанням журналістської етики – вона стає питанням реального захисту людей.

РОЗДІЛ 2 МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1 Час і місце проведення дослідження

Дослідження проводилося з жовтня 2025 року по травень 2026 року. Емпіричну базу склали публікації українського онлайн-видання – «Суспільне Новини».

«Суспільне Новини» (suspilne.media) – онлайн-медіа Національної суспільної телерадіокомпанії України, заснованої у 2017 році, сайт якого запущено в 2019 році. Видання фінансується з державного бюджету, але є редакційно незалежним. «Суспільне Новини» орієнтоване на широку загальнонаціональну аудиторію і дотримується стандартів журналістики суспільного інтересу. Соціальна проблематика, зокрема домашнє насильство, висвітлюється в рамках спеціалізованих рубрик та інформаційних матеріалів.

Вибір цього видання обґрунтований тим, що воно має повноцінний онлайн-архів з можливістю тематичного пошуку, що забезпечує відтворюваність процедури формування вибірки. Також видання стабільно функціонує упродовж усього досліджуваного періоду, що дозволяє провести аналіз динаміки висвітлення теми з 2022 по 2026 рік.

2.2 Етапи проведення дослідження

Дослідження здійснювалося у три послідовні етапи: підготовчий, основний і заключний.

Підготовчий етап тривав з жовтня 2025 року по січень 2026 року. Протягом цього етапу було визначено наукову проблему, тему, об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, проведено огляд наукової літератури щодо природи домашнього насильства, його причин і наслідків, а також ролі медіа у висвітленні цієї проблеми.

Основний етап тривав з лютого по березень 2026 року. На цьому етапі було обрано методи контент-аналізу та дискурс-аналізу, розроблено інструмент дослідження – систему категорій та критеріїв аналізу, визначено критерії відбору матеріалів до вибірки та здійснювався безпосередній збір і аналіз емпіричних даних: пошук публікацій за ключовими словами в архівах перевірка кожного матеріалу на відповідність критеріям включення.

Заключний етап, який закінчився в травні 2026 року включав аналіз зібраних даних, їх узагальнення, а також формулювання висновків.

2.3 Процедура проведення дослідження

Збір матеріалів здійснювався шляхом тематичного пошуку в онлайн-архівах «Суспільного». Для пошуку використовувалося словосполучення: «домашнє насильство». Пошук охоплював матеріали за період з 24 лютого 2022 року по 1 березня 2026 року включно.

Відбір матеріалів відбувався у два етапи. На першому етапі формувалася перелік публікацій, що з'явилися в результаті пошукового запиту. На другому етапі кожна публікація перевірялася на відповідність таким критеріям включення: (1) матеріал безпосередньо і розгорнуто висвітлює проблему домашнього насильства, а не лише побіжно її згадує; (2) публікація є текстовим матеріалом будь-якого жанру – новинне повідомлення, стаття, репортаж, інтерв'ю, аналітичний текст, коментар, тощо; (3) дата публікації відповідає досліджуваному часовому проміжку.

Початково планувалося провести дослідження на базі двох українських онлайн-видань – «Суспільне Новини» та «Hromadske». Проте за результатами пошуку в архіві «Hromadske» було виявлено лише 11 матеріалів за відповідним ключовим запитом за весь досліджуваний період. Такий обсяг є недостатнім для проведення повноцінного аналізу, тому було прийнято рішення зосередити дослідження виключно на матеріалах «Суспільного». Вибірка «Суспільного» налічує 354 публікації та є достатньою для досягнення поставленої мети дослідження. До вибірки не включалися матеріали рекламного або PR-характеру,

прес-релізи без редакційного осмислення, а також публікації, в яких домашнє насильство згадувалося лише у контексті іншої теми. Відібрані матеріали кодувалися відповідно до розроблених критеріїв та категорій аналізу.

2.4 Методи й інструменти дослідження

Для аналізу емпіричних даних було застосовано метод контент-аналізу – систематизований підхід до дослідження текстових матеріалів, що дозволяє виявляти частоту, характер та способи представлення певних явищ у медіа.

За дизайном дослідження є описовим. Описовий компонент дозволяє охарактеризувати загальні закономірності висвітлення домашнього насильства в обраному виданні.

Контент-аналіз у даному дослідженні реалізується як якісно-кількісний. Кількісна складова забезпечує підрахунок кількості публікацій та превалювання окремих тематичних блоків, а якісна дозволяє інтерпретувати ключові меседжі та стилістичне оформлення матеріалів.

Інструментом дослідження є розроблена система категорій та критеріїв контент-аналізу (Таблиця 2.1). Визначено чотири основні категорії:

1. Кількість публікацій. Передбачає підрахунок загальної кількості матеріалів про домашнє насильство за кожен рік досліджуваного періоду (2022–2026). Ця категорія дозволяє простежити динаміку медійної уваги до теми в умовах війни та виявити, чи змінювалася вона залежно від розвитку подій.

2. Тематична спрямованість матеріалів. Визначає, які аспекти проблеми домашнього насильства переважно висвітлюються. Аналізується превалювання таких тематичних блоків: повідомлення про конкретні випадки насильства, статистичні дані та аналітика, діяльність державних або громадських організацій, інформація про допомогу постраждалим та аналітичні матеріали щодо причин і наслідків явища.

3. Змістове наповнення та ключові меседжі. Передбачає аналіз способу подачі інформації. Зокрема, визначається чи розглядається домашнє насильство як

системна суспільна проблема або як сукупність окремих випадків, чи містить матеріал пояснення причин і наслідків насильства, чи надається інформація про можливість звернення по допомогу, чи присутні коментарі фахівців – соціальних працівників, психологів, юристів, тощо.

4. Стилiстичне оформлення матеріалів. Досліджує лексику і стилістику текстів. В межах даної категорії проводиться аналіз таких критеріїв як: нейтральність або емоційна забарвленість мовлення, наявність стигматизуючих висловлювань, спосіб найменування постраждалих і кривдників.

Таблиця 2.1 Система категорій та критеріїв контент-аналізу

Категорія аналізу	Критерії аналізу
1. Кількість публікацій	Кількість публікацій за кожен рік (2022-2026)
2. Тематична спрямованість	Реальні історії постраждалих, аналітичні матеріали, спецпроекти, поради та ресурси, висвітлення через правовий/психологічний/ статистичний контекст
3. Змістове наповнення та ключові меседжі	Системна проблема/окремі випадки, наявність пояснення причин/наслідків, інформація про допомогу, присутність коментарів фахівців соціальної сфери
4. Стилiстичне оформлення	Нейтральність/емоційність мовлення, стигматизуючі або висловлювання, що звинувачують постраждалих, спосіб найменування постраждалих і кривдників

2.5 Характеристика вибірки

Вибірку дослідження складають текстові матеріали онлайн-видання «Суспільне Новини», що безпосередньо висвітлюють проблему домашнього насильства та були опубліковані в період з 24 лютого 2022 року по 1 березня 2026 року. Загальний обсяг вибірки становить 354 матеріали.

До аналізу включено текстові публікації будь-якого жанру: новинні повідомлення, статті, репортажі, інтерв'ю, аналітичні тексти, коментарі.

Вибірка є цілеспрямованою (purposive sampling): матеріали відбиралися відповідно до заздалегідь визначених критеріїв, а не випадковим чином. Такий підхід дозволив зосередитися саме на матеріалах, що стосуються предмета дослідження.

2.6 Труднощі, обмеження та етичні засади дослідження

Дослідження проводилося з дотриманням принципів наукової та дослідницької етики. Під час дослідження було проаналізовано виключно матеріали, що перебувають у відкритому публічному доступі та не потребують згоди редакцій або авторів на перегляд. Також, оскільки матеріали про домашнє насильство нерідко містять чутливі деталі щодо постраждалих осіб, у процесі аналізу було утримано від відтворення деталей, здатних ретравматизувати або стигматизувати постраждалих.

Серед труднощів, що виникли у процесі дослідження, слід відзначити те, що початковий план дослідження передбачав аналіз двох видань – «Суспільного» та Hromadske. Проте, як було зазначено, пошук в архіві Hromadske виявив лише 11 матеріалів за відповідними ключовими словами за весь досліджуваний період, що є недостатнім для проведення повноцінного аналізу. Це зумовило рішення зосередити дослідження виключно на матеріалах «Суспільного».

Основним обмеженням дослідження є зосередженість на одному виданні, що унеможлиблює узагальнення результатів на весь масив українських медіа. Отримані висновки відображають характер висвітлення домашнього насильства в конкретному виданні і не претендують на репрезентативність щодо медіапростору загалом. Додатковим обмеженням є те, що контент-аналіз фіксує лише те, що безпосередньо відображено в тексті публікацій, і не дозволяє вивчати редакційні наміри, процес відбору тем або сприйняття матеріалів аудиторією.

2.7 Концептуалізація та операціоналізація понять

Домашнє насильство – це діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь (Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», 2017).

Група експертів Ради Європи з боротьби з насильством стосовно жінок і домашнім насильством (GREVIO) – незалежний експертний орган, що відповідає за моніторинг виконання Стамбульської конвенції.

Конструкт «висвітлення» в даному дослідженні був операціоналізований через наступні критерії: кількість публікацій, тематична спрямованість публікацій, змістове наповнення публікацій, стилістичне оформлення.

Кривдник – особа, яка вчинила домашнє насильство у будь-якій формі. (Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», 2017)

Постраждала особа – особа, яка зазнала домашнього насильства у будь-якій формі. (Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», 2017)

Психологічне насильство – форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи (Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», 2017).

Сексуальне насильство – форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності (Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», 2017).

Фізичне насильство – форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру (Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», 2017).

РОЗДІЛ 3 ВИСВІТЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНСЬКИХ МЕДІА ПІД ЧАС ВІЙНИ

3.1 Кількість публікацій щодо висвітлення проблеми домашнього насильства в українських медіа

Аналіз кількості публікацій про домашнє насильство на платформі «Суспільне Новини» за період з 24 лютого 2022 року по 1 березня 2026 року дозволяє простежити динаміку медійної уваги до цієї проблеми в умовах повномасштабного збройного конфлікту. Загальний обсяг вибірки становить 354 матеріали. Розподіл публікацій за роками представлено в Таблиці 2.2.

Таблиця 3.1 Розподіл матеріалів вибірки за виданнями та роками публікацій

Видання	2022*	2023	2024	2025	2026*	Разом
«Суспільне Новини»	49	113	87	91	14	354

**2022 рік – публікації за період 24.02.2022 – 31.12.2022*

**2026 рік – публікації за період 01.01.2026 – 01.03.2026.*

Показники частоти публікацій демонструють виражену нерівномірність впродовж досліджуваного періоду. У 2022 році зафіксовано 49 матеріалів. Відносно низький рівень медійної активності в цей період може бути пояснений двома чинниками. По-перше, хронологічним: вибірка охоплює лише частину року, починаючи з дати початку повномасштабного вторгнення. По-друге, контекстуальним: в умовах гострої фази збройного конфлікту редакційні ресурси та увага аудиторії були значною мірою сконцентровані на безпосередньому висвітленні воєнних подій, що об'єктивно звужувало простір для соціальної проблематики.

2023 рік характеризується найвищим показником публікаційної активності за весь досліджуваний період – 113 матеріалів, що становить 31,9% від загального обсягу вибірки. Зростання медійної уваги до теми в цей період може бути пов'язане

з кількома процесами: поступовою адаптацією редакцій до умов війни та розширенням тематичного охоплення; накопиченням і оприлюдненням статистичних даних про зростання кількості випадків домашнього насильства в умовах війни; а також тривалим суспільним резонансом від ратифікації Україною Стамбульської конвенції у червні 2022 року.

У 2024 році спостерігається зниження частоти публікацій до 87 матеріалів – на 23% порівняно з попереднім роком. Водночас 2025 рік демонструє незначне відновлення: 91 матеріал. Близькість показників цих двох років дозволяє говорити про стабілізацію редакційної уваги до теми. Дані за перші два місяці 2026 року (14 матеріалів) не свідчать про суттєву зміну окресленої тенденції.

Таким чином, динаміка публікацій «Суспільне Новини» описує характерну траєкторію: різке зростання медійної активності у 2023 році з подальшою стабілізацією на рівні, що перевищує показники першого року спостереження. Ця закономірність свідчить про те, що тема домашнього насильства набула стійкої присутності в редакційному порядку денного видання і попри коливання інтенсивності, вона висвітлюється регулярно впродовж усього досліджуваного періоду, а не лише в моменти загостреної суспільної уваги.

3.2 Тематична спрямованість матеріалів щодо проблеми домашнього насильства в українських медіа

Тематичний розподіл публікацій є важливим показником того, яку функцію медіа фактично виконують у сфері протидії домашньому насильству. Медіа здатні відігравати активну роль у формуванні суспільного розуміння цієї проблеми, підвищенні обізнаності про доступні послуги, зменшенні стигми навколо звернення по допомогу та просуванні системних змін. Аналіз тематичної спрямованості 354 публікацій «Суспільного» дозволяє оцінити, якою мірою це відбувається в українських медіа.

***Таблиця 3.2 Розподіл матеріалів за тематичним спрямуванням**

Тематичне спрямування	2022	2023	2024	2025	2026*	Всього	%
Кейси та вироки	14	46	38	59	11	168	47,5
Діяльність правоохоронних органів	16	33	15	12	3	79	22,3
Інформація про допомогу (спеціалізовану)	8	14	12	2	0	36	10,2
Медіа та культура	1	2	8	13	0	24	6,8
Психоедукація	0	11	8	1	0	20	5,6
Акції та публічні заходи	7	7	2	4	0	20	5,6
Законодавство та правова база	3	0	4	0	0	7	2,0
Разом	49	113	87	91	14	354	100

** 2026 рік – публікації за період 01.01.2026 – 01.03.2026.*

** Дана таблиця спочатку була згенерована за допомогою ChatGPT (OpenAI, GPT-5.5) на основі опрацьованих автором даних, після чого автор перевіряв точність даних, виправив фактичні помилки та переформатував таблицю.*

Домінуючою категорією є кейси та вироки – 168 публікацій (47,5%), що охоплюють конкретні випадки насильства, затримання, судові рішення та особисті історії постраждалих. Така концентрація на окремих випадках без системного осмислення їхніх причин і контексту може відтворювати уявлення про домашнє насильство як про індивідуальну проблему конкретних сімей, а не системну суспільну дисфункцію, що вкорінена в гендерній нерівності. Матеріали такого типу фіксують факт насильства, проте рідко ставлять питання про те, які соціальні, економічні та культурні чинники його відтворюють, що суттєво обмежує їхній потенціал як інструменту профілактики.

Другою за обсягом є категорія діяльність правоохоронних органів – 79 матеріалів (22,3%), що об'єднує публікації двох типів: статистичні зведення про кількість звернень, протоколів та кримінальних проваджень, а також матеріали про практику роботи поліції – алгоритми реагування, офіцерів громади, програми для кривдників. Правоохоронні органи є одним із ключових суб'єктів міжсекторальної взаємодії у сфері протидії домашньому насильству, тому їхня представленість у медіа має практичне значення. Статистичні матеріали здатні формувати суспільне розуміння масштабів проблеми та обґрунтовувати потребу в ресурсах для соціальних служб – однак лише за умови, що цифри супроводжуються інтерпретацією та контекстом, а не подаються як самодостатня інформація. Матеріали про поліцейську практику, своєю чергою, формують у суспільства уявлення про те, як відбувається реагування на насильство. Недостатнє висвітлення міжсекторальної взаємодії (того, як поліція співпрацює із соціальними службами та психологами) може створювати враження, що реагування на домашнє насильство є виключно правоохоронною, а не комплексною соціальною функцією.

Категорія з інформацією про види допомоги налічує 36 матеріалів (10,2%) і є найбільш безпосередньо пов'язаною з практикою соціальної роботи. Публікації про притулки, кризові центри, мобільні бригади та інші сервіси виконують важливу функцію підвищення доступності послуг, оскільки вони інформують постраждалих про наявні ресурси та можливості звернення по допомогу. Відомо, що однією з ключових перешкод для виходу з насильницьких стосунків є недостатня обізнаність про доступні служби підтримки. У цьому сенсі медійне висвітлення інфраструктури допомоги є не лише інформаційним, а й практичним ресурсом для потенційних клієнтів соціальних служб. Занепокоєння викликає те, що кількість таких матеріалів різко скоротилася з 14 у 2023 році до 2 у 2025-му, що показує послаблення цієї інформаційної функції з часом.

Психоедукація представлена 20 матеріалами (5,6%). Ця категорія є ключовою для профілактичної діяльності, оскільки підвищення обізнаності населення про форми насильства, його динаміку та наслідки сприяє ранньому розпізнаванню проблеми – як самими постраждалими, так і їхнім оточенням. Особливо важливим

є висвітлення психологічного та економічного насильства, які суспільство часто не ідентифікує як насильство взагалі. Різке скорочення матеріалів цієї категорії з 11 у 2023 році до 1 у 2025-му свідчить про ослаблення профілактичного потенціалу медіа у цій сфері.

Акції та публічні заходи також представлені 20 матеріалами (5,6%). Публічні кампанії є інструментом впливу на суспільні установки та стигму, що оточують явище домашнього насильства. Медійне висвітлення таких заходів підсилює їхнє охоплення та суспільний вплив, сприяючи дестигматизації звернення по допомогу та формуванню середовища, в якому насильство сприймається як неприйнятна норма.

Найменш представленою є категорія законодавство та правова база – лише 7 матеріалів (2,0%) за весь досліджуваний період, причому жодної публікації цієї категорії не зафіксовано у 2023 та 2025 роках. У соціальній роботі правова грамотність розглядається як важливий захисний чинник для постраждалих, оскільки знання своїх прав і доступних правових механізмів є важливим критерієм для прийняття рішення про звернення по допомогу. Низька частота таких матеріалів означає, що медіа практично не виконують «правопросвітницької» функції попри те, що досліджуваний період охоплює низку важливих законодавчих змін у сфері протидії домашньому насильству.

Окремо варто відзначити висхідну тенденцію у категорії медіа та культура – від 1 публікації у 2022 році до 13 у 2025-му. З точки зору соціальної роботи культурний дискурс навколо домашнього насильства має суттєве значення для нормалізації або, навпаки, проблематизації цього явища в суспільній свідомості. Те, як насильство зображується у кіно, серіалах чи публічних скандалах, формує суспільні уявлення про норму, про відповідальність та про реакцію на насильство – і відтак безпосередньо впливає на установки, з якими працюють соціальні служби.

Тематичне спрямування публікацій «Суспільного» свідчить про те, що медіа переважно просто фіксують певну інформацію, тоді як матеріали, що відповідають профілактичним завданням соціальної роботи – підвищення обізнаності, правове

просвітництво, системне осмислення проблеми – залишаються в меншості. З позиції соціальної роботи це є суттєвим дисбалансом, що обмежує можливий суспільний вплив медіа на зменшення поширеності домашнього насильства та підтримку постраждалих.

3.3 Змістове наповнення та ключові меседжі

Аналіз змістового наповнення публікацій проводився за чотирма критеріями (Таблиця 2.1): чи представлено домашнє насильство як системну суспільну проблему або як сукупність окремих випадків; чи містить матеріал пояснення причин і наслідків насильства; чи надається інформація про можливості звернення по допомогу; чи присутні коментарі фахівців соціальної сфери. Кожен із цих критеріїв безпосередньо пов'язаний із тим, яку роль медіа відіграють у формуванні середовища, в якому функціонує соціальна робота: чи сприяє медійне висвітлення зверненню по допомогу, чи підтримує розвиток соціальних служб, чи допомагає постраждалим ідентифікувати власний досвід як насильство.

Однією з ключових теоретичних категорій при аналізі медійного висвітлення соціальних проблем є поняття фреймінгу. Відповідно до визначення Р. Ентмана, наведеного у науковій літературі, фреймінг – це «обрання певних аспектів реальності, щоб зробити їх більш помітними в комунікованому тексті, популяризуючи таким чином певне визначення проблеми, інтерпретацію її причин, моральну оцінку та можливе її розв'язання» (Грабовець, 2019). Залежно від того, чи зосереджується медіаматеріал на конкретному випадку (епізодичний фреймінг), чи на ширшому соціальному контексті (тематичний фреймінг), формується різне суспільне розуміння проблеми і, відповідно, різний запит на реагування. Для соціальної роботи ця відмінність є принципово важливою, оскільки саме тематичний фреймінг формує суспільний запит на системні зміни – розвиток мережі соціальних послуг, зміну законодавства, превентивні програми, тощо.

Аналіз публікацій «Суспільне Новини» засвідчує домінування епізодичного фреймінгу: 168 матеріалів (47,5%) зосереджені на конкретних випадках

насильства, затриманнях та судових рішеннях. Такі публікації повідомляють про конкретну особу та конкретний вчинок без жодного системного осмислення. Вказані тенденції узгоджуються з характеристиками соціальної журналістики загалом: як зазначає Любива (2026), «надмірна персоніфікація інколи спрощує тему і зводить її до емоційного сюжету, тоді як причини та наслідки залишаються недоопрацьованими», а «часто соціальні теми подаються як короткі новини або емоційні репортажі, після яких тема зникає з поля уваги без аналізу причин і наслідків». Коли суспільство сприймає домашнє насильство переважно через призму окремих кримінальних випадків, це обмежує його здатність розуміти явище як структурну проблему, вкорінену в гендерній нерівності, соціальній ізоляції та економічній залежності. Соціальна робота як дисципліна, натомість, наголошує на необхідності бачити за індивідуальними проблемами системні чинники – підхід, що у більшості проаналізованих публікацій відсутній.

Матеріали із тематичним, системним фреймінгом становлять лише 47 публікацій (13,3%). Проте саме вони є найціннішими з погляду соціальної роботи, оскільки ставлять питання не про те, що сталося, а про те, чому це стало можливим і що потрібно змінити. Особливо показовим є розслідувальний репортаж «Суспільного Чернігів» про вбивство жінки після численних звернень до поліції, де системна відповідальність виходить на перший план: *«Її життя було під загрозою. Але поліція ігнорувала виклики, не брала заяви. Оформлювали як адміністративку, хоча вже тоді дії кривдника підпадали під кримінальні»* (Суспільне Чернігів, 19.11.2023). Цей матеріал демонструє, що трагедія стала наслідком не лише дій кривдника, а й незадовільний рівень міжсекторальної взаємодії – що є принципово важливим для соціальної роботи, яка прагне до системних змін і нерідко працює саме на межі між постраждалою особою та інституціями, що мали би її захищати.

Розуміння причин і наслідків домашнього насильства є базовим для практики соціальної роботи. Без нього неможлива ні ефективна профілактика, ні грамотна підтримка постраждалих, ні робота з кривдниками. Водночас саме цей аспект є одним із найслабших у висвітленні домашнього насильства: більшість публікацій

фіксують факт насильства, але не дають читачеві жодних інструментів для його розуміння.

Частина матеріалів усе ж торкається причинного виміру. В аналітичному матеріалі «Суспільного Рівне» від 8 червня 2023 року адвокатка через пряму мову постраждалих ілюструє один із найпоширеніших чинників, що утримує жінок у насильницьких стосунках, – економічну залежність: *«А куди я піду з дітьми? Я не дам ради сама дітям! А в мене немає роботи! А він мені розповідає, що я без нього пропаду! Тобто це такі психологічні, економічні, сімейні якісь причини»* (Суспільне Рівне, 08.06.2023). Ці слова передають те, що рішення залишитися у стосунках з насильством рідко є вільним вибором – воно зумовлене відсутністю фінансових ресурсів, доступу до житла, соціальної підтримки та безпечного виходу із ситуації. Розуміння цього чинника є критичним як для фахівців соціальних служб, так і для широкої аудиторії, яка часто запитує: «Чому вона просто не пішла?».

Матеріал «Суспільного Одеса» від 6 грудня 2023 року додає до цього контекст повномасштабної війни, пов'язуючи зростання випадків насильства з широким соціальним явищем: *«Ви знаєте, війна – це насильство. Ми розуміємо, що війна стала тригером для поширення насильства. В Україні з'явився і новий вид насильства – це сексуальне насильство, пов'язане з військовим конфліктом. У зв'язку з війною, яка торкнулась абсолютно кожної родини, поширилося явище домашнього насильства»* (Суспільне Одеса, 06.12.2023). Таке пояснення є важливим для соціальної роботи в умовах збройного конфлікту: воно розкриває явище домашнього насильства у контексті колективної травми та стресу, не знімаючи при цьому відповідальності з кривдника.

Прикладом є також репортаж «Суспільного Чернівці» від 24 жовтня 2023 року, де жінки, що пережили насильство, описують його ранні ознаки: *«Дзвіночки насильства можуть бути й на початку стосунків. Людина може штовхати тебе, ображати чи вирішувати щось за тебе. Далі – ігнорувати потреби сім'ї, ображати на людях»* (Суспільне Чернівці, 24.10.2023). Така інформація є особливо важливою з точки зору раннього втручання, оскільки вміння ідентифікувати насильство на ранньому етапі є передумовою звернення по допомогу до того, як

ситуація стає вкрай небезпечною для життя. Матеріали, які поширюють цю обізнаність серед широкої аудиторії, виконують функцію первинної профілактики – одного з пріоритетних напрямів соціальної роботи. Незважаючи на наявність таких матеріалів, вони залишаються меншістю у вибірці. Переважна більшість публікацій фіксує факт насильства, не надаючи читачеві жодних інструментів для його розуміння, що обмежує можливості медіа як середовища, яке формує соціальну обізнаність.

Доступність інформації про послуги є критично важливою складовою допомоги постраждалим. Незнання про наявні ресурси є однією з найпоширеніших перешкод для звернення по допомогу – поряд зі страхом, соромом і недовірою до інституцій. Тому медіа, що регулярно інформують про доступні послуги, фактично виконують функцію розширення доступності соціальної допомоги.

Загалом близько 48 публікацій (13,6%) містять практичну інформацію про послуги – як безпосередньо, через матеріали з довідковим характером, так і опосередковано, через висвітлення діяльності притулків та кризових центрів. Ефективними є публікації, що не лише перелічують контакти, а й показують, як система допомоги працює зсередини. Репортаж «Суспільного Рівне» від 8 квітня 2024 року описує реальний досвід перебування у шелтері: *«Нам телефонують вночі. Це може телефонувати або сама жінка, або телефонує поліція, ми виїжджаємо на місце, або ж поліція привозить сюди. Максимальний термін перебування в нас – тиждень, зазвичай буває два-три дні»* (Суспільне Рівне, 08.04.2024). У тому ж матеріалі постраждала Оксана ділиться власним досвідом: *«Я вже потрапила в лікарню, коли він наніс мені два удари битою по голові. Я перший удар пам'ятаю, другий – ні»* (Суспільне Рівне, 08.04.2024). Поєднання практичної інформації з особистими свідченнями людини, яка вже пройшла через систему допомоги, допомагає уявити, що відбудеться після звернення, і знизити страх перед невідомими процесами.

Натомість значна частина публікацій подає інформацію про роботу служб у форматі статистики без практичного пояснення. Прикладом є коментар начальника сектору протидії домашньому насильству Хмельницького управління поліції:

«Загалом ми отримуємо по 150 викликів на місяць. Це такі, які кваліфіковані операторами як домашнє насильство. Далеко не всі вони підтверджуються.» (Суспільне Хмельницький, 27.11.2023). Такий коментар інформує про масштаби роботи служби, однак залишає читача без розуміння того, що відбувається з постраждалою людиною після виклику – особливо в ситуації, коли виклик «не підтвердився» з боку поліції, але насильство реально відбулося.

Коментарі фахівців у медійному просторі виконують важливу функцію: вони сприяють формуванню коректного суспільного уявлення про природу насильства та механізми допомоги, а також роблять соціальну роботу видимою як окремий напрям діяльності. Як зазначає Любива (2026), «відповідальна соціальна журналістика можлива тоді, коли медіа усвідомлюють власну суспільну місію та не зводять роботу лише до боротьби за перегляди».

Аналіз показав, що у «Суспільному» коментарі надходять переважно від представників правоохоронних органів – поліцейських, прокурорів чи посадовців. Коментарі соціальних працівників, психологів та представників організацій, що безпосередньо надають послуги постраждалим, представлені значно рідше. Відсутність цих коментарів може мати глибокі наслідки для того, як суспільство розуміє і концептуалізує проблему домашнього насильства, оскільки фахівці соціальної сфери володіють знаннями про довгострокову динаміку насильства, які принципово відрізняються від знань правоохоронців. Якщо поліцейський або прокурор фіксує окремий інцидент у чітко окреслених часових межах (від виклику до вироку), то соціальний працівник супроводжує постраждалу особу в процесі, що може відбуватись впродовж місяців і, навіть, років. Саме в цьому супроводі стає видимим те, що залишається поза межами кримінального провадження: повернення до кривдника, цикл насильства, поступове відновлення або, навпаки, подальша травматизація. Важливо й те, що фахівці соціальної сфери зазвичай є обізнаними про структурні прогалини системи допомоги. Такі проблеми як нестача місць у притулках, обмежене фінансування програм психологічної реабілітації або відсутність довгострокового супроводу після гострої кризи, найбільш об'ємно видимі саме з позиції тих, хто безпосередньо стикається з їхніми наслідками.

Коли ж коментарі фахівців з'являються у матеріалах, вони суттєво змінюють їх характер. Адміністраторка кризового центру «Місто Добра» у Чернівцях, яка сама пережила насильство і залишилася в центрі як фахівчиня, надає читачеві одночасно і практичну, і “людську” перспективи: *«...великий відсоток тих, хто думає як суспільство на це відреагує, що про це будуть говорити. Чи навіть згадати слова бабусі: "Ну б'є — значить любить", "Сама винна", "Нічого страшного, потерпиш", "У вас же діти". Цього терпіти не варто. Треба перебороти себе і самій зрозуміти чи хочеш змінити своє життя, долю своїх дітей, жити краще, а не бути з чоловіком, який ображає не тільки фізично, а й морально. Якщо є приниження, контроль, заборони щось робити – варто тікати від таких стосунків»* (Суспільне Чернівці, 26.11.2022). Цей приклад також ілюструє цінність досвіду людей, які самі пережили ту чи іншу ситуацію та стали фахівцями у відповідній сфері. Матеріали, що включають такі приклади, більш переконливо передають постраждалим, що вихід із насильства є можливим.

3.4 Стилiстичне оформлення матерiалiв

Стилiстичне оформлення матерiалiв про домашнє насильство є предметом окремої уваги, оскiльки слова, якими говорять про насильство, безпосередньо впливають на стигму, готовнiсть постраждалих звертатися по допомогу та суспiльнi установки щодо проблеми. Концепцiя травма-iнформованого пiдходу, що є одним iз центральних стандартiв сучасної соцiальної роботи, може поширюватися й на медiйну практику. Сенченко (2026) визначає його ключовi принципи: добровiльнiсть участi, прiоритет безпеки i гiдностi людини, уникнення повторної травматизацiї та «право на мовчання, паузу та вiдмову вiд вiдповiдi». Саме в цих координатах здiйснено аналiз стилiстичного оформлення публiкацiй «Суспiльне Новини».

Бiльшiсть публiкацiй «Суспiльне Новини» використовує нейтральне формулювання, що є характерним для новинного жанру. Проте частина матерiалiв

вдається до включення прямої мови постраждалих як ключового змістового елементу, що надає висвітленню виразного емоційного забарвлення.

З позиції травма-інформованого підходу, включення коментарів постраждалих є позитивною практикою за умови, що воно будується на повазі до гідності людини – вона має бути представлена не як «випадок» чи «носіїв травми», а як особа з власними рішеннями, контекстом, досвідом і правом на межі» (Сенченко, 2026). Репортаж «Суспільного Чернівці» від 24 жовтня 2023 року будується навколо голосів двох жінок, що пережили насильство. Одна з них, Мар'яна, описує момент втечі від кривдника: *«Він десь пішов. Я швидко зібрала дітей. Подружка підвезла в місто, там вже забрала сестра. Я так боялася, що майже непритомніла. Знала, якщо він побачить, що втікаю, – я мертва»* (Суспільне Чернівці, 24.10.2023). Такі свідчення є цінними, бо вони «нормалізують» досвід постраждалих, зменшують відчуття ізоляваності та показують, що вихід із насильницьких стосунків є реальним. Матеріал «Суспільного Луцьк» від 2 грудня 2024 року передає іншу важливу думку через голос постраждалої: *«У мене немає дому через нього, мені немає куди повертатись. Ті синці під одягом не видно, з часом вони проходили.... Було насильство таке моральне, людина десь тебе залякує, може з тобою зробити будь-що. Хочу сказати для тих людей, в кого може є ситуація така ж, що там уже не можна залишатись, де вони живуть, людина має зробити вибір і в неї є цей вибір»* (Суспільне Луцьк, 02.12.2024). Цей вислів є особливо важливим у контексті соціальної роботи, оскільки він допомагає аудиторії ідентифікувати не лише фізичне, а й психологічне насильство – форму, яку суспільство найменш схильне розпізнавати як насильство взагалі, і яка часто залишається поза увагою у самих постраждалих.

Стигма є одним із центральних концептів соціальної роботи у сфері домашнього насильства. Дослідження стабільно підтверджують, що страх осуду, сорому та нерозуміння є значними бар'єрами для звернення по допомогу. Стигма проявляється через суспільні переконання, що де-легітимізують досвід постраждалих, через внутрішнє прийняття постраждалою людиною негативних

стереотипів, а також через страх перед осудом оточення (Любива, 2026). Формулювання, що прямо чи опосередковано перекладають відповідальність за насильство на постраждалу особу, посилюють ці бар'єри і суперечать принципам соціальної роботи, зорієнтованим на захист прав і гідності клієнтів.

Загалом публікації «Суспільне Новини» не демонструють відвертого звинувачення постраждалих, що є позитивною ознакою. Проте окремі матеріали містять формулювання, що потребують уважного перегляду. Зокрема, у репортажі «Суспільного Чернігів» від 19 листопада 2023 року голова громади розповідає про загиблу жінку: *«З моменту, коли стало відомо про домашнє насильство, ми неодноразово пропонували Тоні з'їхати з дому. Можна було заночувати у родичів або хоча б у клубі, де вона працювала. Там є кімната з ґратами на вікнах та металевими дверями. Навіть напередодні вбивства, 27 липня ввечері я заїжджав до неї на роботу. Просив не йти додому на ніч. Тут один-два дні і його закриють за підпал. А вона відмовлялася, за хату переживала, бо він вже одного разу намагався її спалити»* (Суспільне Чернігів, 19.11.2023). Саме по собі це висловлювання не є навмисно звинувачувальним – воно відображає реальну розмову і передає безпорадність оточення перед лицем насильства. Однак без пояснення психологічних механізмів поведінки в умовах насильства – травматичного зв'язку, страху, залежності – такі свідчення можуть формувати у читача думку про нелогічну або «нерозумну» поведінку постраждалої особи. Як зазначає Мальцева (2025), домашнє насильство є системним, повторюваним явищем, і його динаміку неможливо зрозуміти без урахування владно-контрольного характеру стосунків між кривдником і постраждалою особою.

Натомість матеріал «Суспільного Одеса» від 6 грудня 2023 року демонструє більш зважений підхід де замість опису поведінки постраждалих, він переносить фокус на неефективність покарань, звертаючи увагу на парадоксальну ситуацію: *«У цьому році в судах у нас на розгляді 1390 справ, але що мене вражає і що мене непокоїть, як експертку з цих питань, 1331 рішень – це оплата штрафу. Це нічого, це не той крок, який зупиняє кривдника, бо дуже часто ці штрафи має оплатити людина, яка зазнає домашнього насильства. Ми навіть з експертами продивлялися*

рішення судів і стикалися з тим, що написано "кривдник не працює", але суддя накладає штраф» (Суспільне Одеса, 06.12.2023). Такий підхід знімає відповідальність з постраждалої особи, покладаючи її на недосконалість системи, що відповідає принципам соціальної справедливості та є важливим повідомленням для суспільства.

Питання термінології у сфері домашнього насильства є предметом дискусій у соціальній роботі та суміжних сферах. Слово «жертва» фіксує людину в пасивній, безпорадній позиції і може посилювати відчуття безвиході. Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (2017), рекомендованим є термін «постраждала особа», що не несе конотацій пасивності чи безпорадності на відміну від слова «жертва». Термін «вціліла» або «та, що вижила» (survivor), широко вживаний у міжнародній практиці соціальної роботи, підкреслює силу та здатність людини долати травму.

Аналіз публікацій «Суспільне Новини» засвідчує, що видання не дотримується єдиної термінологічної практики. Паралельно вживаються слова «жертва», «постраждала», «потерпіла», а також опис через родинну роль – «дружина», «мати», «донька».

Кривдники у матеріалах позначаються переважно нейтрально – через вказівку на вік, стать або родинний зв'язок. У частині матеріалів вживається термін «кривдник», закріплений у Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (2017), що є юридично коректним і рекомендованим терміном, оскільки чітко атрибутує відповідальність за вчинення насильства.

Підсумовуючи аналіз стилістичного оформлення, можна констатувати часткову відповідність принципам травма-інформованої комунікації. До позитивних аспектів належать: переважна відсутність стигматизуючих тверджень, анонімізація постраждалих там, де це необхідно, та включення їхніх коментарів у спосіб, що «нормалізує» досвід. Водночас в ході аналізу було виявлено кілька аспектів, що потребують вдосконалення: відсутність єдиної термінології щодо найменування постраждалих, окремі випадки цитування свідчень без пояснення психологічних механізмів поведінки, а також недостатнє супроводження емоційно

насичених матеріалів ресурсною інформацією для читачів з подібним досвідом. Систематичне впровадження цього підходу в редакційну практику могло б суттєво підвищити потенційний вплив медіа на зменшення стигматизації та підвищення звернень по допомогу.

ВИСНОВКИ

Дослідження на тему «Висвітлення проблеми домашнього насильства в українських медіа під час війни» дозволило проаналізувати, яким чином онлайн-видання «Суспільне Новини» висвітлює цю проблему в умовах повномасштабного збройного конфлікту.

Теоретичний аналіз засвідчив, що домашнє насильство є явищем, яке формується на перетині індивідуальних, соціально-економічних і культурних чинників, і в умовах війни суттєво загострюється. Збройний конфлікт не лише збільшує кількість випадків насильства, але й звужує можливості постраждалих отримати допомогу через вимушене переміщення, фінансову нестабільність і масову психологічну травматизацію. Медіа у цьому контексті відіграють важливу роль, оскільки характер висвітлення проблеми безпосередньо впливає на суспільну обізнаність, готовність постраждалих звертатися по допомогу та суспільний запит на зміни в системі реагування.

В ході аналізу динаміки публікацій було визначено, що найбільша кількість публікацій припала на 2023 рік – 113 матеріалів, після чого показники стабілізувалися на рівні 87–91 на рік. Це свідчить про те, що тема набула стійкої присутності в редакційному порядку денному видання і висвітлюється регулярно, а не лише в моменти загостреної суспільної уваги.

Аналіз тематичної спрямованості та змістового наповнення дозволив виявити суттєвий дисбаланс між реактивним і профілактичним підходами. Майже половина матеріалів (47,5%) – це кейси та вироки, ще 22,3% – висвітлення діяльності правоохоронних органів. Психоедукація, інформація про послуги та правова просвіта разом становлять менше п'ятої частини вибірки. В медіа переважає епізодичний фреймінг: публікації фіксують факт насильства, проте рідко пояснюють його причини. Коментарі надходять переважно від представників правоохоронних органів, тоді як голос соціальних працівників і психологів залишається в меншості.

Аналіз стилістичного оформлення матеріалів показав, що видання загалом уникає стигматизуючих тверджень і включає свідчення постраждалих у спосіб, що нормалізує їхній досвід. Разом з тим виявлено кілька проблем: відсутність єдиної термінологічної практики щодо найменування постраждалих, окремі випадки цитування свідчень без пояснення психологічних механізмів поведінки в умовах насильства, а також недостатня кількість інформації про ресурси поряд з емоційними матеріалами.

Таким чином, «Суспільне Новини» регулярно висвітлює тему домашнього насильства, однак характер висвітлення залишається переважно реактивним. Можна зробити висновок, що видання поки що не повністю реалізує свій потенціал як інструменту протидії домашньому насильству. В умовах війни, коли насильство загострюється, а соціальні норми розмиваються, цей розрив між наявним і можливим впливом медіа набуває особливого значення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрусак, І. П. (2023). ВПЛИВ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА НА СОЦІАЛЬНІ ВІДНОСИНИ ТА ПОВЕДІНКУ ДІТЕЙ. *Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи*, 9.
2. Біловол, О. (2021). Психологічне насильство як вид домашнього насильства. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.4.33>
3. Верховна Рада України. (2017). *Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України № 2229-VIII від 07.12.2017.* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
4. Веселов, М. Ю., & Пилипів, Р. М. (2022). Роль громадського контролю у запобіганні та протидії домашньому насильству. *Аналітично-порівняльне правознавство*, (2), 182–187. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.35>
5. Грабовець І. В. (2019). Фреймінг та медіамейкерство як форми комунікативної поведінки. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*, вип. 83, с. 102–108. <https://doi.org/10.31812/123456789/3654>
6. Євсєєва, К. С., & Кузьміна, М. О. (2021). Психологічні особливості насильницьких сімейних конфліктів у відображенні вітчизняних медіа. *Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі»* (с. 20–22). Національний університет «Запорізька політехніка». <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi67/0049156.pdf>
7. Кабінет Міністрів України. (2018). *Постанова «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» від 22.08.2018 № 658.* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#Text>
8. Кабінет Міністрів України. (2024, 30 березня). Кількість випадків домашнього насильства зросла на 20%: МВС та Парламент працюють над посиленням відповідальності. <https://www.kmu.gov.ua/news/kilkist-vypadkiv->

[domashnoho-nasylstva-zroslo-na-20-mvs-ta-parlament-pratsiuiut-nad-posylenniam-vidpovidalnosti](#)

9. Коваленко, І. А. (2024). Поняття та види домашнього насильства в Україні. *Наука і техніка сьогодні*, 5(33), 131–140. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-5\(33\)-131-140](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-5(33)-131-140)
10. Літвінова, І. Ф., & Лінчук, Б. Ф. (2023). Запобігання та протидія домашньому насильству в Україні в умовах воєнного стану. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*, 3(68), 215–222. <https://doi.org/10.18372/2307-9061.68.17995>
11. Літвінова, І., & Садигов, Р. (2025). Особливості правового та соціального реагування на домашнє насильство в малих населених пунктах України. *Наукові праці Київського авіаційного інституту. Серія: Юридичний вісник*, 4(77), 168–177. <https://doi.org/10.18372/2307-9061.77.20796>
12. Любива В. В. (2026). Соціальна журналістика в умовах трансформації сучасних медіа. В: *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство: тези доп. VIII міжнар. наук.-практ. конф.* Київ: Київський університет культури, с. 309–311.
13. Малиновська, Т. М. (2020). Домашнє насильство: щодо змістовного наповнення терміна. *Наше право*, (3), 85–91. <https://doi.org/10.32782/LAW.2020.3.14>
14. Мальцева Т. В. (2025). *Сучасні моделі профілактики домашнього насильства у соціально вразливих сім'ях з дітьми*. Кваліфікаційна магістерська робота. Київ: Київський столичний університет імені Бориса Грінченка. <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/55454>
15. Мілорадова, Н. Е., Доценко, В. В., & Червоний, П. Д. (2023). Ретроспективний аналіз науково-психологічних концепцій домашнього насильства. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*, 4(103), 377–390. <https://doi.org/10.32631/v.2023.4.36>

16. Митник, У. М. (2023). ДЕТЕРМІНАЦІЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. *Часопис Київського університету права*, (2), 113–116. <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2023.23>
17. Нестерчук, В. (2020). Домашнє насильство як феномен соціальної роботи. *Social Work and Education*, 7(3), 254–262.
18. Опендатабот. (2024, 26 грудня). У кожному третьому випадку від домашнього насильства страждають літні люди. <https://opendatabot.ua/analytics/domestic-violence-elders>
19. Президент України. (2020). Указ «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства» від 21.09.2020 № 398/2020. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398/2020#Text>
20. Рада Європи. (2011). Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція). Ратифікована Україною 20.06.2022, набрала чинності 01.11.2022. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text
21. Романовська, Л., & Василенко, О. (2020). СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ЖІНОК, ЯКІ СТАЛИ ЖЕРТВАМИ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, (1(46)), 197–200. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2020.46.197-200>
22. Семенко, С. (2024). Висвітлення теми домашнього насилля полтавськими онлайн-виданнями «Зміст» і «Полтавська хвиля» крізь призму професійних стандартів журналістики. [Наукове видання Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка]. <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%B6%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0.2024.pdf#page=85>
23. Сенченко О. М. (2026). Особистісний фактор в інтерв'ю: травма-інформований підхід у сучасній журналістиці. В: *Україна у світових*

- глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство: тези доп. VIII міжнар. наук.-практ. конф. Київ: Київський університет культури, с. 321–323. https://kuk.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/konfer_2022_part1.pdf
24. Скіпальська, Г., Лях, Т., & Клішевич, Н. (2021). Жінки, які постраждали від домашнього насильства, як об'єкт соціальної роботи. *Ввічливість. Humanitas*, 5, 82–89. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2021.5.12>
25. Суспільне Луцьк. (2024, 2 грудня). Синців під одягом не видно: історії волинянок, які пережили домашнє насильство. <https://suspilne.media/lutsk/890963-sinciv-pid-odagom-ne-vidno-istorii-volinanok-aki-perezili-domasne-nasilstvo/>
26. Суспільне Одеса. (2023, 6 грудня). Зарізала кривдника на очах дитини: як виникає домашнє насильство та чому штрафи не працюють. <https://suspilne.media/odesa/633202-zarizala-krivdnika-na-ocah-ditini-ak-vinikae-domasne-nasilstvo-ta-comu-strafi-ne-pracuut/>
27. Суспільне Рівне. (2023, 8 червня). Яким буває домашнє насильство в Україні та що до нього призводить. <https://suspilne.media/rivne/497800-akim-buvae-domasne-nasilstvo-v-ukraini-ta-so-do-nogo-prizvudit/>
28. Суспільне Рівне. (2024, 8 квітня). Домашнє насильство: як на Рівненщині допомагають постраждалим. <https://suspilne.media/rivne/722404-domasne-nasilstvo-ak-na-rivnensini-dopomagaut-postrazdalim/>
29. Суспільне Хмельницький. (2023, 27 листопада). У Хмельницькому збільшилась кількість випадків домашнього насильства. <https://suspilne.media/khmelnyskiy/624545-u-hmelnickomu-zbilsilas-kilkist-vipadkiv-domasnogo-nasilstva/>
30. Суспільне Чернівці. (2022, 26 листопада). Як у кризовому центрі в Чернівцях допомагають жінкам, які пережили домашнє насильство. <https://suspilne.media/chernivtsi/325710-ak-u-krizovomu-centri-v-chernivcah-dopomagaut-zinkam-aki-perezili-domasne-nasilstvo/>
31. Суспільне Чернівці. (2023, 24 жовтня). «Якщо він побачить, що втікаю — я мертва». Як жінки розповідають про пережите домашнє насильство.

- <https://suspilne.media/chnivtsi/597759-akso-vin-pobacit-so-vtikau-a-mertva-ak-zinki-rozpovidaut-pro-perezite-domasne-nasilstvo/>
- 32.Суспільне Чернігів. (2023, 19 листопада). Побив вилкою одну, вбив вилами іншу: що не так із захистом потерпілих від домашнього насильства. <https://suspilne.media/chnihiv/616957-pobiv-vilkou-odnu-vbiv-vilami-insu-so-ne-tak-iz-zahistom-poterpilih-vid-domasnogo-nasilstva-istoria-z-chnigivsini/>
 - 33.Толкач, А. М., & Мишаста, К. Б. (2023). Латентність домашнього насильства. *Аналітично-порівняльне правознавство*, (2), 139–144. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.23>
 - 34.Amnesty International. (2020). *Not a private matter: Domestic and sexual violence against women in Eastern Ukraine*. <https://www.amnesty.org/en/documents/eur50/3255/2020/en/>
 - 35.Bijlsma, A. M. E., van der Put, C. E., Vial, A., van Horn, J., Overbeek, G., & Assink, M. (2022). Gender differences between domestic violent men and women: Criminogenic risk factors and their association with treatment dropout. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(23–24), NP21875–NP21901. <https://doi.org/10.1177/08862605211063015>
 - 36.Bou-Franch, P. (2013). Domestic violence and public participation in the media: The case of citizen journalism. *Gender and Language*, 7(3), 275–302. <https://doi.org/10.1558/genl.v7i3.275>
 - 37.Capasso, A., Skipalska, H., Guttmacher, S. et al. (2021). Factors associated with experiencing sexual violence among female gender-based violence survivors in conflict-afflicted eastern Ukraine. *BMC Public Health*, 21, 789. <https://doi.org/10.1186/s12889-021-10830-9>
 - 38.Capasso, A., Skipalska, H., Chakrabarti, U., Guttmacher, S., Navario, P., & Castillo, T. P. (2022). Patterns of gender-based violence in conflict-affected Ukraine: A descriptive analysis of internally displaced and local women receiving psychosocial services. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(23–24), NP21549–NP21572. <https://doi.org/10.1177/08862605211063009>

39. Catani, C., Schauer, E., & Neuner, F. (2008). Beyond individual war trauma: Domestic violence against children in Afghanistan and Sri Lanka. *Journal of Marital and Family Therapy*, 34(2), 165–176. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2008.00062.x>
40. Dragiewicz, M., Burgess, J., Matamoros-Fernandez, A., Salter, M., Suzor, N., Woodlock, D., & Harris, B. (2018). Technology facilitated coercive control: Domestic violence and the competing roles of digital media platforms. *Feminist Media Studies*, 18(4), 609–625. <https://doi.org/10.1080/14680777.2018.1447341>
41. Jura, F., & Bukaliya, R. (2015). Domestic violence: Causes and implications for the education system. *International Journal of Research in Humanities and Social Studies*, 2(4), 62–72.
42. Kazemi Dastjerdehei, R., Khosravi, B., Iravani Manesh, N., Mohammadi, M., Sattari Bahabadi, H., & Panahi Tosanloo, M. (2020). Factors affecting domestic violence: A qualitative study. *Social Behavior Research & Health*, 4(1), 471–479. <https://doi.org/10.18502/sbrh.v4i1.2826>
43. Liu, M., Xue, J., Zhao, N., Wang, X., Jiao, D., & Zhu, T. (2018). Using social media to explore the consequences of domestic violence on mental health. *Journal of Interpersonal Violence*. <https://doi.org/10.1177/0886260518757756>
44. Usta, J., Farver, J. A. M., & Zein, L. (2008). Women, war, and violence: Surviving the experience. *Journal of Women's Health*, 17(5), 793–804. <https://doi.org/10.1089/jwh.2007.0602>
45. Walker-Descartes, I., Mineo, M., Vaca Condado, L., & Agrawal, N. (2021). Domestic violence and its effects on women, children, and families. *Pediatric Clinics of North America*, 68(2), 455–464. <https://doi.org/10.1016/j.pcl.2020.12.011>
46. Wilcox, P. (2008). Constructing the victim and perpetrator of domestic violence. In M. D'Artrey (Ed.), *Contexts: Media, Representation and Society* (pp. 76–98). Chester Academic Press.

Додаток А

Використання ІІІ при підготовці кваліфікаційної роботи

№ п/п	Назва використано го застосу нку або моделі ІІІ	Мета використання	Обсяг використання (конкретні розділи)	Опис методики формування контенту	Опис редагування або верифікації
1	ChatGPT (OpenAI GPT-5.5)	Перевірка стилістики тексту, упорядкування списку використаних джерел, оформлення таблиці 3.2.	Таблиця 2.3 у розділі 3, список використаних джерел.	Готовий авторський текст та список джерел подавалися до застосування у вигляді запитів із проханням перевірити стилістичне оформлення, привести бібліографічні посилання до єдиного формату та структурувати дані таблиці. Весь змістовний контент було сформовано автором самостійно.	Усі пропозиції ІІІ були перевірені та відредаговані автором вручну. Відповідність бібліографічних записів першоджерелам була перевірена автором самостійно.